

Valnämnden - Analys av nuläge och omvärld

---

1. Nulägesanalys

Valnämndens uppdrag är att på lokal nivå ansvara för genomförandet av allmänna val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige, val till Europaparlamentet samt folkomröstningar i enlighet med gällande lagar.

Valnämnden ansvarar för val i enlighet med bestämmelserna i vallagen, kommunallagen samt lagen om kommunala folkomröstningar eller liknande förfaranden. Det innebär att Hylte valnämnd är lokal valmyndighet och bland annat utser och utbildar röstmottagare, beslutar om vallokaler, arrangerar förtidsröstning, ansvarar för den preliminära räkningen av rösterna på valkvällen samt ansvarar för den så kallade uppsamlingsräkningen onsdagen efter valdagen.

Under 2024 har nämnden arbetat med att genomföra val till Europaparlamentet.

Valnämnden har ett avgränsat uppdrag, att genomföra val. Det innebär att de åtta samhällsutmaningar som har identifierats har begränsad påverkan på, och av valnämndens verksamhet.

Utifrån detta har valnämnden bedömt att analys av nuläge och omvärld kommer utgå ifrån de identifierade samhällsutmaningar som påverkas av och påverkar valnämndens verksamhet. De samhällsutmaningar som valnämnden har bedömt påverka nämndens verksamhet är:

- **Sysselsättning/kompetensförsörjning**
- **Ekonomisk tillväxt**
- **Demokrati och mötesplatser**
- **Trygghet och inkludering**

Nämnden analys av nuläge och omvärld kommer därför utgå ifrån ovanstående fyra samhällsutmaningar.

Nulägesanalys

Allmänna val spänner över en lång tidshorisont med Riksdag, Kommun och Regionval (RKR-val) som hålls vart fjärde år, och EU-val som hålls vart femte år. Detta innebär att en av valnämndens största utmaningar är att upprätthålla och rekrytera kompetens till valkansliet. Traditionellt har det varit en eller ett fåtal personer med nyckelkompetens vilket gör arbetet sårbart.

Omvärldsanalys

För att kunna genomföra val är valnämnden även beroende av att kunna rekrytera och bibehålla kompetenta röstmottagare. För många kommuner utgör detta en av de största utmaningarna i arbetet med val. Detta är dock en av Hyltes styrkor.

Hylte har många engagerade och kompetenta röstmottagare som återkommer val efter val. Inte minst har kommunen erfarna, trygga och kompetenta ordförande och vice ordförande som säkerställer att valen kan genomföras rättssäkert. Hylte har även få avhopp jämfört med andra kommuner i länet.

Ekonomisk tillväxt

Nulägesanalys

Valnämndens budgetram utökades till 600 tkr 2024. Kommunen fick även statsbidrag för arbetet kring valgenomförande 2024. Bidraget uppgick till ca 310 tkr. Bidraget beräknas utifrån hur många röstberättigade det är i kommunen. Valnämnden är beroende av statsbidraget för att kunna genomföra val men bidraget täcker inte alla kostnaderna för att genomföra ett val.

Extraval eller nationella och lokala folkomröstningar skulle innebära avsevärt högre kostnader för valnämnden och bedöms inte rymmas inom befintligt ram. I händelse av detta behöver valnämnden vända sig till kommunstyrelsen för extra medel.

Den enskilt största budgetkostnaden vid genomförande av val är arvodering av röstmottagare och personalkostnader kopplade till bemanning av valkansliet under valår. Under 2024 förordnades och arvoderades 67 röstmottagare. Valkansliet bemannades av totalt 5 personer från kansliavdelningen under valets genomförande.

Hylte kommun är indelad i 8 valdistrikt. Enligt Valmyndighetens rekommendationer bör ett valdistrikt ligga på mellan 1000-2000 röstberättigade. I Hylte var det endast 3 valdistrikt som var i denna storlek under EU-valet 2024.

Kommunens befolkningsutveckling påverkar genomförandet av val i kommunen. Skulle befolkningen fortsätta att minska i samma takt så skulle antalet valdistrikt behöva ses över. Ett mindre antal valdistrikt skulle kunna ge minskade nettokostnader för genomförandet av val men skulle även kunna påverka valdeltagandet negativt med sämre tillgänglighet för väljare. Valnämnden gör därför bedömningen att inga förändringar avseende valdistrikt bör genomföras i nuläget.

Valnämnden förväntas göra ett positivt resultat under 2024. Inför år 2025 bör valnämnden därför erhålla en normalbudget för de år inga val genomförs. Val till Riksdag, Kommun- och Regionfullmäktige (RKR-val) 2026 genomförs i september 2026 vilket innebär att valkansliets bemanning bör anpassas redan i september 2025.

År 2026 kommer valnämnden att återigen organisera allmänna val (RKR-val). Med beaktande av förändrade lagkrav och pris- och löneökningar görs bedömningen att ramen för 2026 bör vara samma som för 2024.

Omvärldsanalys

I sin utvärdering av RKR-valen 2022 konstaterade Valmyndigheten att det nuvarande valsystemet är i stort behov av förändringar och att förändringar behöver ske skyndsamt. Valmyndigheten beskriver i rapporten ett antal problem och ger ett antal förbättringsförslag som i varierande grad påverkar valnämndens verksamhet. Valmyndigheten konstaterar i rapporten att de största bristerna i det svenska valsystemet är kopplat till valedelsystemet.

I februari 2024 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté som ska utvärdera och överväga förändringar av valedelsystemet. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2025. Om valedelsystemet skulle reformeras skulle det kunna minska kommunens nettokostnader för valen framöver.

Valmyndigheten gör också bedömningen att huvudregeln för placering av valedlar ska vara att väljare ska ha möjlighet att kunna ta valedlar och göra i ordning dem på en och samma plats som ska vara avskärmad i sin helhet. Detta kallas för integrerade valbås. Om valnämnden behöver köpa in särskilda integrerade valbås inför RKR-valet 2026 och inte kan utgå ifrån befintligt valmaterial så skulle detta innebära en inledningsvis ökad kostnad för valnämnden där särskilda investeringar behöver göras. En kostnad som inte ryms inom befintlig ram.

På samma sätt så skulle Valmyndighetens förslag och bedömning att lokala valmyndigheter ska få ett utökat ansvar för hantering och distribution av valedlar, samt att målgruppen för ambulerande röstmottagning ska utökas kunna ge ökade kostnader för valnämnden.

Valmyndigheten har även föreslagit att myndigheten ska få utökade möjligheter att utfärda föreskrifter. Valmyndigheten anser att frågor om hur en vallokal ska utformas, vem som får arbeta som röstmottagare, hur rösträkningen ska gå till, hur en valedel mer detaljerat ska bedömas och vilken statistik som ska rapporteras till Valmyndigheten bör kunna regleras genom föreskrifter. Skulle Valmyndigheten få utökade möjligheter att utfärda föreskrifter så skulle det kunna ge ökade kostnader för valnämnden om exempelvis högre krav ställs på hur vallokaler ska utföras och hur rösträkningen ska gå till.

En faktor som skulle ha stor påverkan på valnämndens budget är direktivet om dygnsvila, som kan komma att bli tillämplig på valprocessen. Detta skulle ge merkostnader för fler förordnade röstmottagare, där kostnader kopplat till utbildning och ordförandeposter skulle öka.

Som tidigare nämnts är valnämnden beroende av statsbidrag från Valmyndigheten för att kunna genomföra val. Besked om statsbidragets storlek meddelas nära inpå en valperiod vilket kan ses som en osäkerhet.

Demokrati och mötesplatser

Nulägesanalys

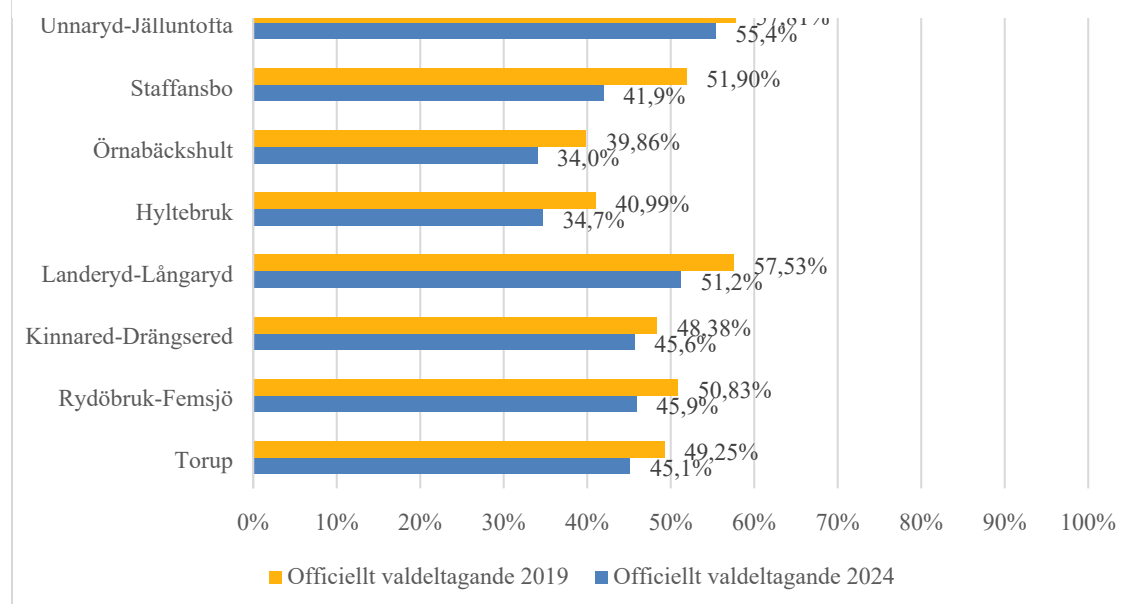
Hylte kommun har ett relativt högt valdeltagande även om det är lägre än riksgenomsnittet. Det finns dock stora skillnader mellan olika valdistrikt och olika grupper i kommunen. För att nå ett mer jämlikt valdeltagande så krävs det särskilda insatser för att möjliggöra för fler att delta och rösta.

I EU-valet 2024 så var valdeltagandet 49,34 procent. Valdeltagandet sjönk med 2,61 procent jämfört med EU-valet 2019. Valdeltagandet sjönk i samtliga 8 valdistrikt 2024 (se figur 1). Valdeltagandet var även lägre än riksgenomsnittet och snittet för Halland men på samma nivå som liknande kommuner som Gnosjö och Gislaved.

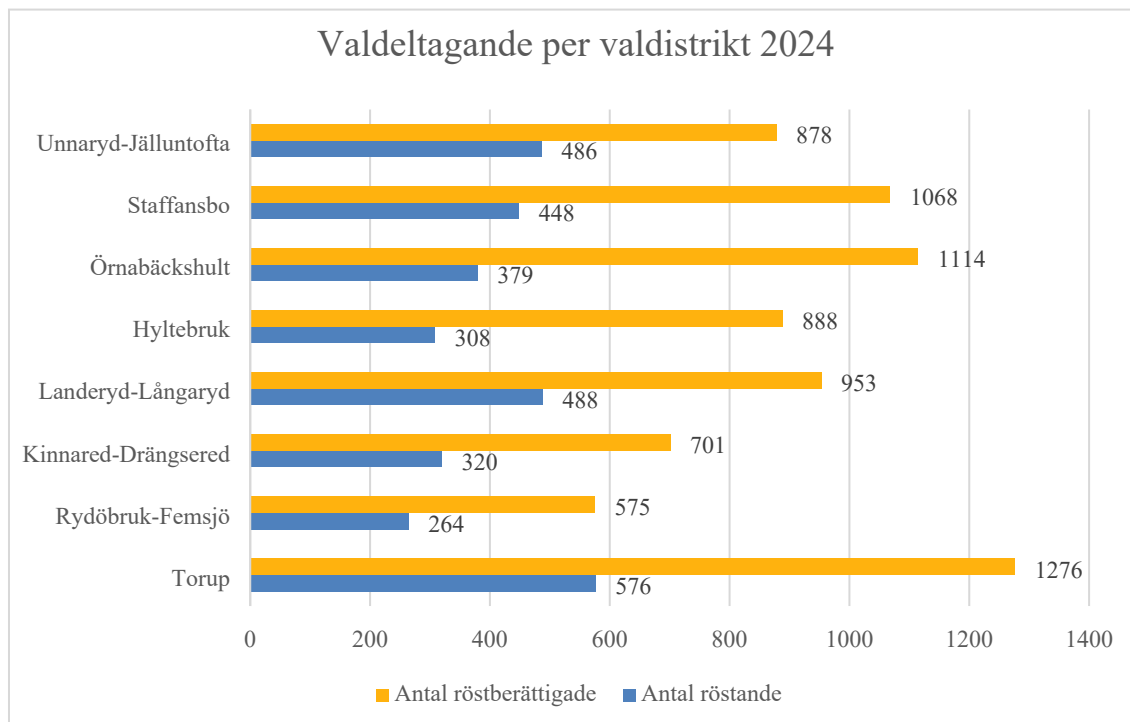
Valdeltagande per valdistrikt 2024 jämfört med 2019

Figur 1

Det är fortsatt stora skillnader i valdeltagandet mellan olika valdistrikt där lägst valdeltagande var i Örnabäckshult och högst valdeltagande var i Unnaryd-Jälluntofta 2024 (se figur 2). Mellan dessa distrikt skilde det 20 procentenheter åt.

Figur 2

Under 2024 togs fler förtidsröster emot jämfört med 2019. Cirka 40 procent av väljarna väljer att förtidsrösta. En majoritet av väljarna väljer alltså fortfarande att rösta på själva valdagen.

Under 2023 har kommunledningsförvaltningen genomfört en utvärdering av valdeltagandet i de allmänna valen 2022. Utvärderingen visade att valdeltagandet minskade med lika mycket som riksgenomsnittet. Dock visade utvärderingen att valdeltagandet bland kvinnor minskade mer än riksgenomsnittet för kvinnor. Valdeltagande minskade även mer bland kvinnor än män i Hylte kommun.

Kvinnor röstar i högre utsträckning än män fram till 65-års ålder. Från 65-års ålder röstar män i högre utsträckning än kvinnor. Valdeltagande tycks alltså öka med ålder hos män men avta med ålder hos kvinnor. Detta gäller både nationellt och i Hylte.

Liksom Sverige i övrigt så röstar utrikes födda i lägre utsträckning än inrikes födda i Hylte. Valdeltagandet sjönk exempelvis mer bland utrikes födda (7 procentenheter) än bland inrikes födda (1 procentenhet) i kommunalvalet 2022.

Omvärldsanalys

Sverige har goda strukturella förutsättningar för ett högt valdeltagande genom automatisk registrering av väljare, val på helgen, val sällan samt väl utbyggd förtidsröstning. Sverige står sig också väl i internationella jämförelser gällande valdeltagande. Men valdeltagandet är däremot ojämnt vilket innebär att det kan vara stora skillnader i valdeltagandet mellan olika valdistrikt och grupper.

Detta är också fallet för Hylte kommun där det i RKR-valet 2022 skilde 15 procentenheter mellan det valdistrikt med lägst valdeltagande (Hyltebruk) och de valdistrikten med högst valdeltagande (Torup, Unnaryd-Jälluntofta och Landeryd-Långaryd). I EU-valet 2024 så skilde det 20 procentenheter mellan det distrikt med högst valdeltagande (Unnaryd-Jälluntofta) och det valdistrikt med lägst valdeltagande (Örnabäckshult).

I de senaste två allmänna valen så har valdeltagandet gått ner både nationellt och i Hylte. Valdeltagandet har framförallt sjunkit i de valdistrikt och bland de grupper där valdeltagandet redan är lågt.

Ett ojämnt valdeltagande innebär att det kan finnas grupper som inte är representerade samt att alla samhällsgrupper inte får lika inflyttande över den förda politiken.

Ur demokratisk synpunkt är det därför viktigt att arbeta med valdeltagande då högt valdeltagande minskar skillnaderna i valdeltagande mellan olika grupper och stärker den nationella och lokala demokratis legitimitet samt den politiska jämlikheten mellan samhällsgrupper.

Trygghet och inkludering

Nulägesanalys

Under 2023 och 2024 har säkerhetsläget nationellt försämrats samtidigt som samhällsdebatten är hätskare och polariseringen ökar.

Detta påverkar i hög grad valnämnden och dess verksamhet. För valnämnden blir det allt viktigare att tänka på hur säkra val genomförs både utifrån val- och personsäkerhet.

Påverkanskampanjer och desinformation i syfte att påverka förtroendet för valet och dess genomförande förekommer. I samband med EU-valet 2024 så spreds exempelvis felaktig information

om kommunens genomförande av valet. Information som inte kan uteslutas ha påverkat väljare och deras förtroende för valsystemet.

Utöver att planera för hur information om valet ska tillhandahållas behöver kommunen därför nu även arbeta med att skapa förtroende för kommunikationens tillförlitlighet och äkthet.

Omvärldsanalys

Valmyndigheten rapporterar att enstaka incidenter har inträffat under tidigare val och den generella omvärldsutvecklingen påvisar ett ökat intresse att försöka påverka förtroendet för, och genomförandet av, allmänna val.

Vidare beskriver man att det finns aktörer med avsikt och förmåga att påverka kommande vals genomförande. Angrepp mot vals genomförande kan inte uteslutas.

Utifrån detta rekommenderar Valmyndigheten den lokala valadministrationen att vidta åtgärder som kan förebygga hot och negativ påverkan på valgenomförandet. Genom att skapa förmåga att hantera eventuella angrepp mot valets genomförande reduceras riskerna och konsekvenserna.

Valmyndighetens dimensionerade hotbild inför EU-valet 2024 visade på att det fanns aktörer med avsikt och förmåga att påverka så väl valets genomförande som förtroendet för genomförandet av valet. Det kunde handla om medveten spridning av felaktig information i syfte att exempelvis påverka väljare att inte delta i valet eller försök till att misskreditera valsystemet och de som arbetar inom valadministrationen. Andra exempel som gavs var ransomware-angrepp som leder till att aktörer inom valadministrationen inte kan använda sina IT-system och datorer.

I samband med genomförandet av valen 2018, 2019 och 2022 kunde Valmyndigheten se att det förekom försök att påverka valens genomförande bland annat genom angrepp i och mot röstmottagningsställen, hot och hat mot röstmottagare, stölder och sabotage.

Under valen 2018 likväl som 2022 förekom cyberangrepp mot val.se. Cyberangrepp och andra IT-incidenter riktade mot myndigheter sker numera återkommande i Sverige och det ser inte ut att avta.